

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของคำว่าประวัติศาสตร์

ได้นักการศึกษานิยามความหมายของ "ประวัติศาสตร์" ไว้ต่าง ๆ กัน อาทิเช่น
แถมสุข นุ่มนนท์ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความหมายของประวัติศาสตร์ไว้ว่า
ประวัติศาสตร์ไม่มีค่าจำกัดความตายตัว โดยทั่วไปประวัติศาสตร์หมายถึงการสืบเสาะให้รู้
ถึงความจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษยชาติที่เกิดขึ้นในช่วงใดช่วงหนึ่งของอดีต ฉะนั้น
ประวัติศาสตร์จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคมมนุษย์ ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความ
คิดที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ในสังคมและสภาพเหตุการณ์ที่ส่งเสริมหรือขัดขวางวิวัฒนาการ
ของสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง วิชาประวัติศาสตร์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของสังคม
มนุษย์ทุกคน¹

โรเบิร์ต วี คาเนียลส์ ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่าประวัติศาสตร์ไว้ว่า
ประวัติศาสตร์คือความทรงจำว่าด้วยประสบการณ์ของมนุษย์ ซึ่งถ้าหากว่าถูกลืมหรือละเลย
ก็เท่ากับว่าเราได้ยุติแนวทางอันบ่งชี้ว่าเราคือมนุษย์ หากไม่มีประวัติศาสตร์เสียแล้วเราจะ
ไม่รู้เลยว่าเราคือใคร เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ทำให้มนุษย์มีการรวมกลุ่มขึ้นพื้นฐานเป็น
ประเทศ ศาสนา ชนชั้น และสร้างความจริงที่มักติดอันดับมาด้วยกัน เราควรศึกษาประวัติ
ศาสตร์ด้วยความอยากรู้อยากเห็น มันก็มาจากอดีตของมนุษย์ทาทั่วยุคนควาและแสวงหา
ความเข้าใจ ประวัติศาสตร์เป็นสนามแห่งการเสาะแสวงหาและเฉลียวฉลาดของปัญญาชน สิ่ง

---

¹แถมสุข นุ่มนนท์, "ประวัติศาสตร์," ใน ปรัชญาประวัติศาสตร์ ชาญวิทย์
เกษมศิริ สุชาติ สวัสดิ์ศรี บรรณาธิการ (พระนคร: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2518) หน้า
48.

เหล่านี้คือความปรารถนาขั้นมูลฐานของมนุษย์¹

สมศักดิ์ ชูโต ได้นิยามความหมายของประวัติศาสตร์ไว้ดังนี้ ประวัติศาสตร์คือสิ่งที่คนได้ทำได้คิด ได้หวังและได้รู้สึก ทุกสิ่งทุกอย่างของมนุษย์ย่อมเป็นประวัติศาสตร์ ดังนั้นประวัติศาสตร์จึงครอบคลุมถึงแขนงวิชาทุกด้านไม่ว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ทั้งนี้เพราะประวัติศาสตร์มิได้หมายถึงเฉพาะปรากฏการณ์อันเกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์เท่านั้น แต่ย่อมต้องรวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติด้วย ปรากฏการณ์ของมนุษย์และปรากฏการณ์ธรรมชาติเป็นเรื่องเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอโดยไม่หยุดยั้ง เมื่อเป็นเช่นนั้นประวัติศาสตร์ย่อมปกคลุมไปถึงทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และวิทยาศาสตร์ปัจจุบันก็ได้พิสูจน์แล้วว่า ไม่มีอะไรในจักรวาลที่ตายตัวโดยไม่มี การเปลี่ยนแปลง นั้นก็ย่อมหมายความว่าทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาลย่อมมีประวัติศาสตร์²

พจนพงศ์ ประคัลภ์พงศ์ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความหมายของประวัติศาสตร์ไว้ว่า ประวัติศาสตร์ เป็นวิชาที่ไขข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวและแนวโน้มทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม ฯลฯ วิชาประวัติศาสตร์ต้องอาศัยวิชาสังคมศาสตร์อื่น ๆ ในการอธิบายและตีความให้ละเอียดลึกซึ้งทุกแง่มุมอันได้แก่ วิชาภูมิศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และวิชาพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Sciences) อื่น ๆ คือ สังคมวิทยา มนุษยวิทยา, จิตวิทยา³

¹โรเบิร์ต วี คาเนียบลด์, ศึกษาประวัติศาสตร์อย่างไรและทำไม, ธิดา สาระยา แปล (กรุงเทพมหานคร: ดำรงการพิมพ์, 2520) หน้า 1-3.

²สมศักดิ์ ชูโต, "ประวัติศาสตร์," ใน ปรัชญาประวัติศาสตร์ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ สุชาติ สวัสดิ์ศรี บรรณาธิการ (พระนคร: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2518) หน้า 48.

³พจนพงศ์ ประคัลภ์พงศ์, "ประวัติศาสตร์ในฐานะเป็นสังคมศาสตร์และบทบาทในการพัฒนาสังคม" เอกสารสัมมนาทางสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2 หมายเลข 8 2518, หน้า

คาร์ล แฮมเพล (Carl Hampel) ได้อธิบายความหมายของประวัติศาสตร์ไว้ว่า ประวัติศาสตร์เป็นความพยายามที่จะทำให้แน่ใจว่าเหตุการณ์นั้นจะต้องเกิดขึ้นในระยะเวลาหนึ่งและสถานที่หนึ่ง ประวัติศาสตร์พยายามทำให้ เชื่อเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานซึ่งได้รับการยืนยันอย่างมีเหตุผลโดยมีเหตุการณ์หรือข้อมูลมายืนยัน และประวัติศาสตร์คือข้อความที่เกิดขึ้นโดยการนำมาสรุปเป็นกฎเกณฑ์อย่างมีเหตุผล¹ ซึ่งแอมบรอส เอ แคลก และคาร์ล อี. ชอมเบิร์ก (Ambrose A Clegg and Carl E Schomburg) ได้สนับสนุนความคิดเห็นของคาร์ล แฮมเพล (Carl Hampel) เกี่ยวกับความหมายของประวัติศาสตร์ไว้ดังนี้ ประวัติศาสตร์เป็นผลผลิตของนักประวัติศาสตร์ (Product of the Historian) ซึ่งเป็นวิธีการสืบสอบวิธีหนึ่ง นักประวัติศาสตร์จะต้องตีความจากหลักฐานต่าง ๆ ที่เขาได้มา วิชาประวัติศาสตร์ไม่ใช่เป็นเพียงแต่ผลผลิต (Product) เท่านั้น แต่ต้องเป็นกระบวนการ (Process) ด้วย ซึ่งหมายถึงเป็นวิธีการสืบสอบ (Inquiry) การปฏิบัติทางประวัติศาสตร์ (Doing History, Historying) เป็นวิธีการที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น ซึ่งเขาจะรู้จักการทำงานเพื่อให้ได้ข้อมูลแทนที่จะยอมรับข้อคิดเห็นของคนอื่นที่ได้ออกมาแล้ว²

สรุปแล้ว ประวัติศาสตร์ก็คือการสืบเสาะเข้าไปหาถึงความจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษยชาติที่เกิดขึ้นในช่วงใดช่วงหนึ่งของอดีต การศึกษาและการเขียนประวัติศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่ามนุษยชาติได้เข้าใจในตัวของตนเอง ประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการ

¹ Benjamin C. Cox, "Historiography," Encyclopaedia of Education 4 (1971): 445.

² Ambrose A Clegg and Carl E. Schomburg, "The Dilemma of History in the Elementary School: Product or Process," in Reading for Social Studies in Elementary Education, ed. John Jarolimek and Huber M. Walh (New York: Macmillan Publishing Co., 1969), pp. 83-87.

การทางการสืบสวน การเรียนประวัติศาสตร์ควรเรียนด้วยความอยากรู้อยากเห็น ของ
 รักรู้จักทำงานเพื่อหาข้อมูลแทนที่จะยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นที่โตสรุปแล้ว ประวัติศาสตร์
 ไม่ได้ตัดสินว่าผิดหรือถูกขึ้นอยู่กับเวลาและสถานที่ เพราะฉะนั้นประวัติศาสตร์จึงไม่ชำระ
 ตนเองแต่คาดคะเนแก้ไขเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ ความเชื่อถือได้ของวิชาประวัติ
 ศาสตร์ยังขึ้นอยู่กับ การเขียนและการตีความของนักประวัติศาสตร์ที่เป็นที่ยอมรับในสังคมด้วย
 (Community judge)¹

ประวัติของวิชาประวัติศาสตร์

ชาติที่เป็นผู้ให้กำเนิดวิชา การเขียนประวัติศาสตร์ ก็คือกรีก การเขียนประวัติ
 ศาสตร์ของกรีกเป็นผลมาจากความเจริญด้านวิทยาการและการสอนของพวกโซฟิสต์
 (Sophists) ที่ฝึกให้รู้จักการชักใย ใตถามว่า อะไรคือความจริง โดยต้องพิจารณา
 คำตอบที่ได้ อย่างมีเหตุผลว่าถูกตองหรือไม่ จึงทำให้ชาวกรีกมีทัศนคติใหม่ ๆ ในการ
 แสวงหาความรู้และหันมาสนใจเรื่องราวต่าง ๆ รอบตัวมากขึ้น สงครามระหว่างกรีก
 และเปอร์เซีย (The Persian Wars ปี 492-479 ก่อนคริสต์ศักราช) ก็ดี การ
 ขยายตัวของนครรัฐเอเธนส์ (Athenian Empire ระหว่างปี 477-454) ก่อน
 คริสต์ศักราช) ก็ดี มีส่วนช่วยให้ชาวกรีกในแต่ละนครรัฐต้องการรู้เรื่องของนครรัฐอื่น ๆ
 นอกเหนือไปจากตน จึงมีการเรียบเรียงประวัติศาสตร์ขึ้น คำว่า " History " มาจาก
 ภาษากรีกว่า " Histori " แปลว่า การหาความจริง (Inquiry) หรือความรู้ที่ได้
 จากการหาความจริง ในตอนแรกใช้คำนี้กับความรู้ใด ๆ ก็ได้ ต่อมาจึงจำกัดลงเป็น
 ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของมนุษย์และภายหลังจึงหมายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา
 ประวัติศาสตร์ในสมัยต้น ๆ ของกรีกจึงเป็นการสอบสวน การตรวจตรา การคนคว้า
 และการซักถาม เกิดขึ้นจากความจำเป็นและความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับความเป็นมา

¹ Benjamin C. Cox. "Historiography," Encyclopedia of

ในอภิปรัชญาของชุมชนของตนตลอดชุมชนใกล้เคียงอื่น ๆ ที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้อง

ประวัติศาสตร์ในระยะแรกมีลักษณะเป็นวรรณคดี ประเภทโคลง มหาकाพย์ และโคลงพรรณนาเกี่ยวกับวงศ์วานของมนุษย์ (Genealogical poems) ต่อมาในปลายศตวรรษที่ 6 ก่อนคริสต์ศักราช โคลงมหาकाพย์ จึงมีลักษณะคล้ายประวัติศาสตร์มากขึ้น คือมีการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวที่เอามาประกอบการเรียน มีการจัดลำดับเหตุการณ์ให้ถูกต้องตามเวลา และมีการวิเคราะห์เรื่องราวที่ได้มาอย่างมีเหตุผล นักประวัติศาสตร์ที่จดบันทึกเรื่องราวอย่างมีเหตุผลและวิจารณ์อย่างคนแรกของกรีกคือ เฮโรโดตัส (Herodotus) เขาเขียนประวัติศาสตร์สงครามเปอร์เซีย (The Persian Wars) รวบรวมเรื่องราวของชนชาติต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสงครามครั้งนี้ เขาได้รับการยกย่องเป็น "บิดาแห่งประวัติศาสตร์ (นักปราชญ์ชาวกรีกผู้มีชีวิตอยู่ระหว่างปี 484-425 ก่อนคริสต์ศักราช) รวมทั้งนิยายปรัมปรามาเรียบเรียงโดยไม่ตัดทอนออกเลย และในขณะเดียวกันก็จะแทรกความรู้ทางภูมิศาสตร์ในเนื้อหาที่เขียนด้วย เฮโรโดตัส มีความเห็นในการเขียนประวัติศาสตร์ว่า "การเขียนประวัติศาสตร์ไม่ใช่เขียนนวนิยายอยู่แต่เรื่องเกี่ยวกับความเจริญหรือความเสื่อมของชาติข้าซากไม่มีอะไรใหม่หรือก้าวหน้า แต่ควรจะเขียนให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินเท่า ๆ กับเกิดความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในเรื่องนั้น ๆ ด้วย

นักประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงของกรีกต่อมาคือ ทัซซิดีส (Thucydides) มีชีวิตอยู่ระหว่างปี 460-400 ก่อนคริสต์ศักราช เขาได้รับการยกย่องว่าเป็นนักประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง เป็นนักประวัติศาสตร์คนแรกที่ใช้วิธีสืบสวนหาความถูกต้องของหลักฐานและเอกสารที่น่ามาใช้ในการเขียนประวัติศาสตร์ โดยพยายามสืบหาสาเหตุอย่างเที่ยงธรรม เขามีหลักในการเขียนประวัติศาสตร์อยู่ 2 ประการคือ ประการแรก ต้องมีความถูกต้องแม่นยำ (Accuracy) ประการที่สองต้องเป็นเรื่องราวที่ติดต่อกันต่อเนื่องกัน (Relevance) ฉะนั้นผลงานทางประวัติศาสตร์ของเขาจึงเป็นผลงานที่ทรงคุณค่ายิ่งในวิชาประวัติศาสตร์ หลักฐานที่เขานำมาใช้ในการเขียนประวัติศาสตร์จะได้จากสองทางคือจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวของในเหตุการณ์นั้น ๆ โดยตรง และจาก

เอกสารต้นตน (Primary Sources) ก่อนที่เขาจะลงมือบันทึกเขาจะตรวจสอบ
เปรียบเทียบ พิจารณา ไตรตรอง หลักฐานต่าง ๆ ดูความถูกต้อง แม่นยำจนแน่ใจแล้ว
จึงลงมือบันทึก เขาจึงได้รับการยกย่องว่า "เป็นนักประวัติศาสตร์ที่ใช้วิธีการของนัก
วิทยาศาสตร์บันทึกประวัติศาสตร์เป็นคนแรก (First scientific Historian)
ผลงานที่สร้างชื่อเสียงและแสดงแนวทางในการเขียนประวัติศาสตร์ของเขาตามที่กล่าวมา
แล้วคือสงครามของพวกกรีก (History of the Peloponesian War) ซึ่งเป็นการ
บันทึกประวัติศาสตร์ชนิดที่ผู้เขียนมีชีวิตอยู่ในสมัยเดียวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งนับว่า
เป็นผลงานที่มีคุณค่าแก่ผู้สนใจในวิชาประวัติศาสตร์ในสมัยต่อมาเป็นอย่างยิ่ง

นักประวัติศาสตร์ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้วางรากฐานวิชาประวัติศาสตร์
สมัยใหม่คือ นักประวัติศาสตร์ชาวเยอรมัน ชื่อ ลีโอโปลด์ ฟอน แร็งเก (Leopold
Von Ranke) มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ. 1795-1886 เขาได้นำวิชาประวัติศาสตร์
ให้กลายเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งเช่นเดียวกับศาสตร์ทั้งปวง โดยนำวิธีวิทยาศาสตร์
(Scientific Method) เขามาใช้ในองกรเขียนประวัติศาสตร์ พยายามรวบรวม
ค้นหาหลักฐานมาอ้างอิงในการเขียนประวัติศาสตร์ทุกครั้ง และตัดอิทธิพลของศาสนา
ออกไปจากขบวนการของประวัติศาสตร์อย่างเด็ดขาดจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้วิชาประวัติ
ศาสตร์กลายเป็นศาสตร์อย่างแท้จริง¹

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ลดาวัดย์ มาดยะวงศ์, "สภาพการเขียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับ
ป.ก.ศ.ชั้นสูง," เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉ. 168 (กรุงเทพฯ: ตุรุษสภา, 2518)

จุดมุ่งหมายของการสอนประวัติศาสตร์

จุดมุ่งหมายในการสอนประวัติศาสตร์ คือการเรียงถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต เพื่อนำเอาขอมูลเหล่านั้นมาเป็นประโยชน์แก่การวิเคราะห์ที่คล้ายคลึงกัน¹ การสอนประวัติศาสตร์สามารถช่วยฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณและรู้จักใช้เหตุผลในการวิเคราะห์และตัดสินใจ ทั้งนี้มีใ้หมายความว่าประวัติศาสตร์จะซ้ำรอย แทนหมายความว่านักเรียนจะรู้จักนำเอาเหตุการณ์ไปประวัติศาสตร์มาเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน อันจะช่วยให้เขาสามารถวิเคราะห์เหตุที่เ้าและผลที่เกิดได้ และนำไปสู่การวางแผนสำหรับอนาคตข้างหน้าได้อย่างรอบรอบและรัดกุม นอกจากนี้การเรียนประวัติศาสตร์ยังช่วยให้นักเรียนเข้าใจความเป็นมาของชาติบ้านเมือง ความเสียสละของบรรพบุรุษและความสามารถในอันที่จะรักษาความเป็นเอกราชไว้จนถึงอนุชนรุ่นหลังอันจะก่อให้เกิดความรู้สึกรักชาติ ซาบซึ้งในวีรกรรมและความเสียสละของบรรพบุรุษ เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจพร้อมที่จะดำเนินรอยตามในอันที่จะบำรุงรักษาชาติบ้านเมืองให้ดำรงสืบไป²

การสอนประวัติศาสตร์คือสอนให้เรียนรู้ การเรียนรู้ในที่นี้ต้องเป็นไปทั้งสองด้านคือด้านร่างกายและจิตใจ การท่องจำเป็นเรื่องง่ายซึ่งผู้เรียนทุกคนสามารถทำได้ เมื่อพูดถึงประวัติศาสตร์ในสาขาของทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่หรือเด็กก็เข้าใจว่าเป็นวิชาท่องจำ ดังนั้นผู้ที่มีความจำดีเลิศจึงเป็นผู้ที่ไ้คะแนนวิชาที่สูง ถ้าหากว่าการสอนประวัติศาสตร์ไม่แก้ไขความคิดอันนี้แล้วประวัติศาสตร์ก็ไร้ความหมาย การเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นของการศึกษา การศึกษาในโรงเรียนอนุบาล ประถม มัธยมหรือมหาวิทยาลัย ถ้าไม่สอนให้รู้แล้ว จะไม่ได้คนที่มีความเป็นปัญญาชนเป็นความหวังในอนาคตที่ชาติต้องการ

004462

¹ Rodney F. Allen, "The Use of History" Social Education, Volume XXXI (April, 1967) pp. 291-293.

² พิสิส, คำแนะนำเรื่องการสอนประวัติศาสตร์, แปลจาก Suggestion on the Teaching of History, สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติ (พระนคร: ศุภสภา, 2513) หน้า 1-2.

เป้าหมายของการสอนวิชาประวัติศาสตร์ (Goals of Teaching

History) มีดังนี้

1. สอนให้นักเรียนมีความคิดทางประวัติศาสตร์ (Historically) นั่นคือ ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) เพื่อให้เข้าใจโครงสร้างของประวัติศาสตร์ เป็นการนำอดีตมาศึกษาเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันและอนาคต

2. สอนให้นักเรียนมีความคิดวิเคราะห์วิจารณ์

3. สอนให้นักเรียนสามารถอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ โดยเรียนรู้ว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นไปตามวิถีทางของมัน และใช้ความรู้ในอดีตเพื่อที่จะทำให้เข้าใจปัจจุบันและสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

4. เพื่อให้เข้าใจว่าวิชาประวัติศาสตร์คือ สถานภาพของทุกๆ สิ่งในปัจจุบันอันสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอดีต ซึ่งในปัจจุบันกำลังจะเกิดขึ้นไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง และมีอิทธิพลต่ออนาคต

5. เพื่อให้นักเรียนเกิดความสุขในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ถ้าการสอนประวัติศาสตร์ทำให้นักเรียนเกิดความรักในวิชานี้ได้ ครูผู้สอนก็จะประสบความสำเร็จ

6. เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความคุ้นเคยกับสิ่งที่เป็นความรู้ทางประวัติศาสตร์ ข้อมูลต่าง ๆ ในวิชาประวัติศาสตร์มีคุณค่าอย่างมาก เรียนประวัติศาสตร์เพื่อความสนุกสนานไม่ใช่เพื่อเคารพบูชา

1

Leonard H. Clark, Teaching Social Studies in Secondary

Schools: A Hand book (New York: Macmillan Publishing Co., Inc,

1973), p 179.

วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ซึ่งนักการศึกษาได้พยายามปรับปรุงให้เหมาะสมและใช้ได้กับวิชาสังคมศึกษา เป็นการสอนให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการแสวงหาความรู้แบบสืบสอบ การสร้างสรุปหลักการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งวิธีการนี้สามารถนำมาสอนนักเรียนได้ตั้งแต่ชั้นประถมไปจนถึงชั้นมัธยม และตลอดไปจนถึงโลกในอนาคตของเขา คือสังคมที่เขาจะต้องอยู่ต่อไปตลอดชีวิต เป็นขบวนการที่นำวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) มาใช้ในการสืบสอบปัญหาทางด้านประวัติศาสตร์ วิธีนี้มีขบวนการทำนองเดียวกันกับวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Research)

วิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Research) คือการนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการสืบสวนปัญหาทางด้านประวัติศาสตร์ เพื่อค้นหาความรู้ความจริงของเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและผ่านพ้นแล้ว โดยอาศัยความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาอธิบายเพื่อให้ได้ข้อความจริงนั้น มีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

1. การกำหนดปัญหา

การกำหนดปัญหามักจะเริ่มต้นด้วยปัญหาทั่วไป และค่อนข้างจะสืบสวนก่อนแล้วจึงค่อยแยกประเด็นสำคัญของปัญหาออกทีละประเด็น จนกระทั่งได้ปัญหาที่เป็นจุดเริ่มต้นของความสงสัยหรือทว่างว้างที่เกี่ยวกับความรู้ของเขา ต่อจากนั้นก็พยายามทำให้ปัญหาที่ได้นั้นมีความชัดเจน เข้าใจง่ายและมีข้อความที่อธิบายอย่างสมบูรณ์ และก่อนที่จะดำเนินการขั้นตอนต่อไป ควรจะได้ทำการตรวจสอบว่าปัญหานี้สามารถตอบได้โดยอาศัยวิธีการและข้อมูลที่พอจะกระทำได้เพียงใด เพราะถ้าเป็นปัญหาที่ไม่ทราบว่าจะใช้วิธีอะไรมาทำการวิจัย หรือเป็นปัญหาที่ไม่สามารถจะเก็บข้อมูลมาได้ ก็ไม่ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหานั้น

2. การรวบรวมแหล่งข้อมูลหรืออุปกรณ์ เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ บทความ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งจะช่วยในการแก้ปัญหา ข้อมูลทางประวัติศาสตร์แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

2.1 หลักฐานชั้นต้น (Primary Sources) เป็นหลักฐานที่เขียนหรือพูด โดยผู้ประสบเหตุการณ์โดยตรง (Eyewitness) ดังนั้นผู้ผลิตหลักฐานชั้นต้นจึงต้อง เป็นบุคคลที่อยู่ร่วมสมัยกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น บันทึกประจำวัน จดหมาย หลักฐาน ทางราชการ โฉนดกฎหมาย สนธิสัญญา คำพิพากษาของศาล ฯลฯ นอกจากนั้นหลักฐาน ชั้นต้นยังรวมรูปภาพ ภาพยนตร์ ข่าว ตลอดจนวัตถุต่าง ๆ ที่นักโบราณคดีขุดค้นพบ แสตมป์ เหรียญกษาปณ์ ตรา พิณยกรรม โดยสรุปอะไรก็ตามที่อาจนำไปสู่ร่องรอย ในอดีตหากสิ่งนั้นอยู่ในสภาพคงเดิมไม่ถูกดัดแปลง ก็จัดอยู่ในประเภทหลักฐานชั้นต้น

งานเขียนที่จัดอยู่ในหลักฐานชั้นต้นไม่จำเป็นต้องเป็นฉบับดั้งเดิมฉบับเดียวเท่านั้น อาจมีการตีพิมพ์ขึ้นใหม่ แต่การตีพิมพ์ขึ้นใหม่ต้องคงรูปเดิมอย่างเคร่งครัด ก็จัดอยู่ใน ประเภทหลักฐานชั้นต้น ตัวอย่างเช่นหนังสือรวบรวมสนธิสัญญาของอเมริกาจัดเป็นหลักฐาน ชั้นต้น แต่หนังสือที่มีการตีความหมายสนธิสัญญาเหล่านี้ ไม่ใช่หลักฐานชั้นต้น

หลักฐานชั้นต้นแบ่งได้เป็น 4 ประเภทคือ

2.1.1 งานเขียนฉบับลายมือซึ่งมิได้ถูกดัดแปลงหรือฉบับตีพิมพ์ เช่น จดหมายที่เขียนติดต่อกัน จดหมายเหตุ

2.1.2 เอกสารที่เป็นทางการ (Official Records) เช่น ของรัฐบาล หลักฐานทางศาสนาและเอกสารจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่นสมาคม สหภาพ แรงงาน บริษัทและสมาคมการกุศล

2.1.3 การเลาต่อ ๆ กันมาหรือหลักฐานจากการสัมภาษณ์ (Oral Sources) รวมทั้งนิทานปร่าปร่า

2.1.4 หลักฐานชั้นต้นอื่น ๆ เช่นศิลาจารึก พงศาวดาร ลำดับ ราชวงศ์หรือวงศ์ตระกูล ประวัติส่วนบุคคล ปฏิทิน

2.2 หลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources) เป็นผลงานของ นักประวัติศาสตร์ที่เขียนจากหลักฐานชั้นต้น หรือหมายถึงหลักฐานชั้นต้นที่มีการตีความหมาย หลักฐานชั้นรองยังได้แก่บทความในนิตยสารต่าง ๆ หลักฐานชั้นรองไม่จำเป็นว่าจะสุหลัก

ฐานชั้นต้นมิได้เสมอไป นอกจากนั้นหลักฐานบางชิ้นเป็นการผสมกันระหว่างหลักฐานชั้นต้น และชั้นรองก็ได้ ทั้งนี้สิ่งที่ต้องคำนึงอยู่ที่ความน่าเชื่อถือของแต่ละข้อความในหลักฐาน¹

3. การพิจารณาแหล่งข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ประเมินค่าข้อมูลซึ่งอาจ วิเคราะห์ได้เป็น 2 นัยดังนี้คือ

3.1 การวิเคราะห์ประเมินค่าภายนอก (External Criticism)
หมายถึงการพิจารณาภายนอก ซึ่งส่วนใหญ่ นักประวัติศาสตร์จะพิจารณาทดสอบว่าเป็นของจริงหรือไม่ เกิดขึ้นเมื่อใด ใครเป็นคนทำขึ้น เอกสารต่าง ๆ อาจจะตรวจสอบได้จากลายเซ็น ลายมือที่เขียน ชนิดของการเขียน การสะกดคำ ลีลาการใช้ภาษา ลำนวนภาษา ความรู้ต่าง ๆ ว่าสอดคล้องกับเรื่องราวที่เคยทราบหรือไม่

3.2 การวิเคราะห์และประเมินค่าภายใน (Internal Criticism)
มีหลักเกณฑ์ดังนี้

3.2.1 ผู้เขียนเป็นผู้รู้ในเรื่องราวนั้นจริงหรือไม่

3.2.2 คุณสมบัติของผู้เขียน เช่นการศึกษาเล่าเรียน สภาพแวดล้อม
น่าเชื่อถือหรือไม่

3.2.3 การเขียนนั้นเขียนภายใต้ความกดดันทางอารมณ์หรือถูกบีบบังคับให้เขียน เขียนในสภาพร่างกายหรือจิตใจปกติหรือไม่

3.2.4 คำพูดที่ใช้หรือเรื่องราวที่รายงานนั้นอ้างอิงมาจากบุคคลอื่น
หรือเป็นคำพูดของผู้เขียนเอง

3.2.5 ผู้เขียนเขียนทันทีหลังจากพบเหตุการณ์นั้นหรือเขียนจากราก
ฐานของความจำ

3.2.6 ข้อความนั้นมีอคติเกี่ยวกับ เชื้อชาติ ศาสนา ลัทธิการเมือง
ฐานะทางเศรษฐกิจสังคมปนอยู่ด้วยหรือไม่

---

¹วนิดา ทรงยางกูร, ประวัติศาสตร์นิพนธ์เบื้องต้น, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519) หน้า 19.

3.2.7 ข้อความที่เขียนเหล่านั้นสามารถตรวจสอบได้ด้วยวิธีอื่นอีก

หรือไม่¹

4. การตั้งสมมติฐาน

การตั้งสมมติฐานก็เพื่อที่จะใช้อธิบายเกี่ยวกับเหตุการณ์และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต และนอกจากนี้ยังใช้ในการเสาะแสวงหาสิ่งที่ยังหลบซ่อน และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ภายในโครงสร้างของปัญหาที่จะศึกษาอีกด้วย หลังจากตั้งสมมติฐานแล้ว ก็จำเป็นต้องหาข้อเท็จจริงหรือข้อมูลมาทำการทดสอบเพื่อดูว่าจะได้รับการยืนยันหรือไม่ได้รับการยืนยันจากข้อมูลเพียงใด

5. การตีความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อนำข้อมูลที่ได้อธิบายและประเมินค่าเรียบร้อยแล้ว นักประวัติศาสตร์จะต้องเรียบเรียงและอธิบายข้อความจริงต่างๆ โดยอาศัยข้อมูลที่ได้อธิบายสาเหตุขององค์ประกอบของสาเหตุนั้น เพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการทดสอบสมมติฐานหรือสรุปอ้างอิงหรือสังเคราะห์ขึ้นเป็นทฤษฎี แต่ทั้งนี้การสังเคราะห์ทฤษฎีที่ขึ้นจะต้องขึ้นกับความสมบูรณ์ของข้อมูลและการอธิบายตามความเป็นจริง และปราศจากอคติของนักวิจัยทางประวัติศาสตร์

6. การรายงานผลการวิจัย หลังจากได้ทำการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว นักประวัติศาสตร์จะต้องเขียนรายงานผลการวิจัยนั้น โดยในรายงานการวิจัยจะต้องประกอบด้วยข้อความที่เป็นปัญหา การศึกษารายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อตกลงเบื้องต้น ขอบเขตจำกัด สมมติฐาน ระเบียบวิธีการวิจัย สรุป

¹เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์, "วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์" เอกสารประกอบการสอนวิชา วิธีการวิจัยพฤติกรรมและสังคมศาสตร์ สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520 หน้า 59-

ผลและบรรณานุกรม ซึ่งนักประวัติศาสตร์จะต้องใช้ความสามารถในการเขียน การคิด และการฟัง โดยจะต้องเขียนให้ชวนอ่าน ไม่มีความลำเอียงไม่ปิดบังหรือบิดเบือนข้อเท็จจริง¹

ประวัติศาสตร์ เป็นวิชาหนึ่งในหมวดสังคมศาสตร์ ทั้งวิชาสังคมศาสตร์ (Social Sciences) และวิชาสังคมศึกษา (Social Studies) เป็นการศึกษาอย่างมีระบบระเบียบของมนุษย์ โดยการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) มาใช้ในการศึกษาดลงงาน วิธีการทางวิทยาศาสตร์ทำให้งานเป็นระเบียบแบบแผนและเป็นกฎเกณฑ์สากล เป็นการอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยใช้สมมติฐาน (Hypothesis) และทฤษฎี (Theories) เป็นแนวทางในการหาคำตอบที่ต้องการและต้องพยายามค้นคว้าหาข้อพิสูจน์ให้ได้ โดยใช้วิธีการสืบสวนทางวิทยาศาสตร์ (Method of Scientific Inquiry) วิธีการนี้จึงเป็นวิธีการที่ให้ความรู้ อย่างเหมาะสมที่สุด²

การที่ได้มีการปรับปรุงการสอนวิทยาศาสตร์ครั้งใหญ่ในอเมริกา นักการศึกษาทั่วไปรวมทั้ง จอห์น ดีวอี้ (John Dewey) มีความเชื่อว่าการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่พบเห็นนั้น ถ้าทำตามขั้นตอนตามระเบียบวิธีวิทยาศาสตร์แล้วจะแก้ปัญหานั้นได้สำเร็จ นอกจากนั้น ดีวอี้ ซึ่งเป็นบิดาของการศึกษาแบบพัฒนาการ (Progressive Education) ยังมีความเชื่อมั่นว่า การศึกษาทุกวิชาควรจะได้ฝึกฝนให้เด็กเกิดสติปัญญา รู้จักคิดค้นอย่างมีเหตุผล และรู้จักแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ได้ด้วย การเพาะความสามารถดังกล่าวนี้ ดีวอี้คิดว่าระเบียบวิธีวิทยาศาสตร์ดีที่สุด ดังนั้นดีวอี้จึงนำระเบียบวิธีวิทยาศาสตร์ไปใช้ในวิชาอื่น ๆ ด้วย เช่น วิชาสังคมศึกษา ในการสอนบทเรียนต่าง ๆ จึงเริ่มต้นด้วยการตั้ง

¹อนันต์ ศรีโสภณ. หลักการวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, 2521) หน้า 66-76.

²Byron G. Massialas and Benjamin C. Cox. Inquiry in Social Studies (N.Y.:MacGraw - Hall Book Com., 1966) p. 91.

ปัญหา ตั้งสมมติฐานเพื่อคาดคะเนคำตอบ การรวบรวมข้อมูลแล้วจึงทำการทดสอบสมมติฐาน จนสุดท้ายสรุปผลเป็นคำตอบของปัญหา¹

คาร์ล เพียร์สัน และจอห์น ดีวีย์ (Karl Pearson and John Dewey) ได้พยายามวิเคราะห์การทำงานของนักวิทยาศาสตร์แล้วสรุปวาระเบียบวิธีวิทยาศาสตร์สามารถจำแนกได้เป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 มีความรู้สึกว่าเป็นปัญหา (Felt Difficulty)

ขั้นที่ 2 กำหนดและนิยามปัญหาหรือความยาก (Problem Formulation)

ขั้นที่ 3 คาดคะเนคำตอบของปัญหาหรือการตั้งสมมติฐานจากการสังเกต

(Hypothesis - Guided Observation)

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบความถูกต้องและเหตุผลของแต่ละสมมติฐานที่ตั้งขึ้น (Reasoning)

ขั้นที่ 5 ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ข้อมูล (Hypothesis

Reasoning Testing)²

จอห์น ดีวีย์ (John Dewey) ได้เขียนขั้นตอนในการเสาะแสวงหาข้อเท็จจริงตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไว้ในหนังสือ How We Think ดังนี้

ขั้นที่ 1 มีความรู้สึกว่าเป็นปัญหา

การมีความรู้สึกเป็นปัญหาหรือรู้สึกยาก อาจเป็นเพราะ

ก. ไม่ทราบวิธีในการแก้ปัญหา

ข. รู้สึกมีความลำบากในการระบุลักษณะสำคัญของปัญหา

ค. ไม่สามารถจะอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัญหานั้นได้

¹ สุวัฒน์ นิยมคำ, การสอนวิทยาศาสตร์แบบพัฒนาความคิด. (กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, 2517) หน้า 31-32.

² J. A. Easley, Jr, "Scientific Method as an Educational Objective," Encyclopaedia of Education 8 (1971) p. 152.

ขั้นที่ 2 กำหนดและนิยามปัญหาหรือความยากนั้น

เมื่อเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นปัญหาแล้วก็ทำการสังเกต รวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อนำมากำหนดและให้นิยามความยากของปัญหานั้นให้มีความถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 3 คัดค้านคำตอบของปัญหาหรือการตั้งสมมติฐานจากการสังเกต

จากการที่ได้ทำการสังเกตและศึกษาข้อเท็จจริงต่าง ๆ จะช่วยให้สามารถคัดค้านคำตอบหรือตั้งสมมติฐานที่ได้จากปัญหานั้น ซึ่งสมมติฐานที่ตั้งนี้อาจจะถูกหรือผิดก็ได้

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบความถูกต้อง และเหตุผลของแต่ละสมมติฐานที่ตั้งขึ้น

สมมติฐานหรือการเดาคำตอบที่กำหนดในขั้นที่ 3 นั้น จำเป็นจะต้องทำการตรวจสอบความถูกต้อง และเหตุผลที่จะนำมาใช้เป็นคำตอบในการแก้ปัญหาได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจจะใช้วิธีอนุมานในการหาข้อเท็จจริงในขั้นนี้ก็ได้

ขั้นที่ 5 ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้สมมติฐานที่คิดว่าพอจะเป็นคำตอบของการแก้ปัญหาขั้นนี้ได้เพียงพอลแล้ว ขั้นต่อไปก็คือการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้นั้น ว่าได้รับการยืนยันจากข้อมูลว่าถูกหรือผิดเพียงพหรือไม่ ถ้าไม่ได้รับการยืนยันจากข้อมูลก็จะปฏิเสธสมมติฐานนั้น แต่ถ้าได้รับการยืนยันจากข้อมูลก็จะยอมรับสมมติฐานนั้น ในขั้นนี้ส่วนมากจะใช้วิธีอุปมาน การแก้ปัญหาที่ถูกต้องและเป็นการแก้ปัญหาที่มีระบบ ความรู้หรือข้อเท็จจริงที่ได้จากการแก้ปัญหานั้นจะเป็นความรู้และข้อเท็จจริงที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อมั่นได้

นักการศึกษาหลายท่านได้มีความพอใจในผลงานของนักประวัติศาสตร์และเชื่อว่านักประวัติศาสตร์มีวิธีการทำงานที่เป็นระบบ ฉะนั้นนักการศึกษาจึงได้นำวิธีการที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการค้นคว้าหาคำตอบของปัญหาที่กำหนดเป็นขั้นตอนของการสอน เรียกว่าวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) ซึ่งนักการศึกษาต่างก็แบ่งขั้นตอนของวิธีการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ออกเป็นลำดับขั้นต่าง ๆ แตกต่างกัน ในการเรียงลำดับขั้นตอนต่างกัดังกล่าวนี้ มีข้อสำคัญเพราะเมื่อสรุปแล้วก็ได้สาระสำคัญอย่างเดียวกัน คือแสดงขั้นตอนของกระบวนการแก้ปัญหาที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไป

ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) มีดังนี้

1. ขั้นตอนกำหนดปัญหาและตั้งข้อสมมติฐาน (Setting up Problem and Hypothesis) ขั้นนี้เป็นขั้นสำคัญที่สุด เพราะเป็นการกำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่เราต้องการศึกษาเรื่องใดเป็นพิเศษในขั้นนี้จะต้องตั้งเป็นคำถามซึ่งมีรายละเอียดอยู่ในเนื้อหาของบทเรียน¹ ผู้สอนจะต้องดำเนินการวางแผนและเตรียมการล่วงหน้า เพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะช่วยให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนให้ได้เกิดข้อคิดในขณะที่เรียนอันจะนำไปสู่การกำหนดปัญหา หลังจากนั้นถึงขั้นดำเนินการศึกษาขอบเขตและแนวทางของปัญหา เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงโดยละเอียด ซึ่งถ้าผู้เรียนและผู้สอนกระทำด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ก็จะได้คำถามที่เกี่ยวกับปัญหาเป็นจำนวนมาก เป็นการกำหนดใหญ่เรียนเกาคำตอบหรือกำหนดแนวทางที่คาดว่าจะเป็นไปได้เกี่ยวกับคำตอบของปัญหาในรูปของการตั้งสมมติฐาน (Hypothesis)² สมมติฐานนี้ถือว่าเป็นความจริงชั่วคราวที่สมมติขึ้น

¹ Donald Schneider, "The Historical Method in the Teaching of History," in The Social Studies (Structure/Models and Strategies), ed. Martin Feldmen and Eli Seifman (New York: Prentice - Hall 1969) p. 345.

² เฉลิม มลิดา, หลักการและวิธีสอนประวัติศาสตร์ในโรงเรียนมัธยม (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521) หน้า 144.

เป็นการเดา เป็นการคาดคะเนอย่างมีเหตุผลและยังไม่มี การทดสอบรับรองข้อความจริงชั่วคราวนี้ ยังมีได้มีข้อยุติ ยังกำกวมอยู่ ไม่ได้มีการทดลองยืนยันว่าจริงหรือไม่จริง ไซหรือไมไซ เป็นเพียงความคิดว่าเรื่องนั้น ๆ ควรเป็นอย่างไร สมมติฐานอาจจะถูกหรือผิดทั้งหมดก็ได้ ถูกบ้างผิดบ้างในบางส่วนก็ได้ และจะช่วยในการอธิบายปัญหาที่เกิดขึ้นได้ หรือไขหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงทั้งหลายที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์นั้น ๆ ได้ มักจะเริ่มต้นด้วยคำว่า ถ้า (if)... และจะ (then) สมมติฐานที่ได้มีการทดสอบยืนยันว่าเป็นจริงแล้ว จะกลายเป็นกฎ ทฤษฎีหรือหลักเกณฑ์

2. ขั้นรวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นข้อเท็จจริงและแนวความคิด (Acquisition of fact and ideas) คือการค้นพบและได้ข้อมูลหรือบางที่เราเรียกว่าขบวนการทางเอกสาร (Bibliography Process) นักเรียนจะต้องหาคำตอบเพื่อมาตอบคำถามหรือเพื่อมาทำให้การค้นคว้าเพียงตรงขั้น นักเรียนจะต้องรู้จักหลักฐานขั้นแรก (Primary Sources) และหลักฐานขั้นที่สอง (Secondary Sources) สำหรับระดับนักเรียนหลักฐานที่ไซสำหรับวิธีการทางประวัติศาสตร์ก็คือตำราซึ่งไซอ้างอิง (Reference Book) สารานุกรม (Encyclopaedia) ไซประวัติและการสัมภาษณ์ต่าง ๆ ความรู้ที่จะหาแหล่งข้อมูลจะต้องได้รับการปรับปรุงฝึกฝนมาเป็นเวลานับปี ซึ่งจะต้องเริ่มศึกษาตั้งแต่ชั้นประถม¹

3. ขั้นวิเคราะห์และประเมินคุณค่าข้อมูล (Historical Criticism)

หลังจากการรวบรวมข้อมูลแล้วขั้นต่อไปก็คือการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าข้อมูล ซึ่งเป็นความคิดที่สามารถพิสูจน์ได้ นักประวัติศาสตร์แบ่งความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ออกเป็น 2 ลักษณะคือ การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าภายนอก (External Criticism) และการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าภายใน (Internal Criticism)

¹ Ibid.

การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าภายนอก (External Criticism)
นักเรียนจะต้องพิสูจน์ว่าขอมูลนั้นถูกเขียนขึ้นในระบะเวลานั้นหรือไม่

การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าภายใน (Internal Criticism)
นักเรียนจะต้องดูว่าหลักฐานที่ได้เป็นความจริงหรือไม่ เวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและ
เวลาเขียนหากันมากน้อยเพียงใด นักประวัติศาสตร์มีความสามารถและบอกเรื่องราว
ที่เป็นความจริงหรือไม่ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้าง มีอะไรที่เป็นเครื่องมือยืนยันข้อคิด
เห็นของเขา ซึ่งในขั้นนี้จะมีวิธีการคล้ายกับวิธีการของนักสังคมวิทยา (Social
Scientist)¹

ในขั้นนี้นักเรียนจะต้องประเมินหลักฐานที่ได้มาว่าเกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา
หรือไม่ ถูกต้องหรือเปล่า ซึ่งอาจจะต้องคัดออกหรือรวมเข้าด้วยกัน นักเรียนจะยอมรับ
หลักฐานต่าง ๆ โดย ไม่มีเหตุผลไม่ได้ ในขั้นนี้นักเรียนจะได้ฝึกทักษะวิธีวิเคราะห์
ทางประวัติศาสตร์ (Historical Criticism) และจะทำให้เขาได้เกิดความรู้
ว่าการบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์อาจจะลำเอียงได้ถ้าไม่ใช้วิธีวิเคราะห์ทาง
ประวัติศาสตร์²

4. ขั้นตีความและสังเคราะห์ (Synthesis)

ในขั้นนี้ นักประวัติศาสตร์จะต้องเลือกจัดระเบียบและตีความข้อเท็จจริง
และความคิดซึ่งเขาได้ค้นพบแล้วนำมาสร้างความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไป การตีความและ
การสังเคราะห์ทำให้เกิดความเข้าใจข้อเท็จจริงในรูปของแนวความคิดรวบยอด หรือ

¹ William T. Lowe, Structure and the Social Studies, 2 nd
(New York: Vail - Ballou Press, Inc., 1969) p. 58 - 72.

² John Jarolimek, Social Studies in Elementary Education,
4 d ed. (New York: The Macmillian Com, 1971) p. 219-235.

มโนทัศน์ (Concept) ซึ่งจะกระทำได้โดยการนำหลักฐานหรือข้อเท็จจริงมาพิจารณาอธิบาย วิพากษ์วิจารณ์และแสดงความคิดเห็นประกอบกัน แล้วจึงดำเนินการสรุปผสมผสานและสังเคราะห์เขาด้วยกันกลายเป็นแนวความคิด (Concept) ของการเรียนรู้

5. ขั้นนำเสนอข้อมูลหรือเรื่องราว (Presentation)

ขั้นนี้เป็นขั้นที่เขียนข้อสังเคราะห์ (Synthesis) ที่นักเรียนได้ค้นคว้ามาได้ การเขียนประวัติศาสตร์นั้นจะต้องอาศัยศิลป์ของการเขียนที่ดี ไม่หยุกเหยิง ไม่ควรมีประโยคยาวๆ ที่มีวลีแตกแยกมากมายขาดความหมายที่แน่นอน ในการสอนวิธีการทางประวัติศาสตร์ให้นักเรียนนั้น นักวิชาการบางท่านได้กล่าวว่าการให้เวลานักเรียนโดยการลองผิดลองถูกแต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้การแนะนำของครูประวัติศาสตร์ด้วย การเขียนประวัติศาสตร์เป็นหัวใจของวิธีการทางประวัติศาสตร์¹ นอกจากการเขียนแล้ว การนำเสนอความรู้และแนวความคิดอาจทำได้โดยการบรรยาย การอภิปราย การสัมมนา การเขียนบทความและการทำงาน

ลีโอนาร์ด เชน คลาร์ก (Leonard H. Clark) ได้เสนอขั้นตอนตัวอย่างและยุทธวิธีในการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ดังนี้ (Sample strategies and tactics to teach historical method)

1. สอนให้นักเรียนมีโอกาสที่จะฝึกวิธีวิเคราะห์ข้อมูลทั้งภายนอกและภายใน (External and Internal Criticism) โดยการพิจารณาว่าข้อมูลเหล่านั้นเชื่อถือได้มากเพียงไร (Significant)

2. ให้แบบฝึกหัดที่นักเรียนได้มีการคิดอย่างวิเคราะห์วิจารณ์ เช่นนำเอาตัวอย่างข้อความบางตอนออกมาแล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าหลักฐานที่กล่าวมานั้นเป็นหลักฐานชั้นแรกหรือชั้นที่สอง ผู้เขียนนำข้อมูลเหล่านั้นมาจากไหน ข้อมูลที่เลือกมานั้นถูกต้องเพียงไร ผู้เขียนใส่ความคิดมากน้อยเพียงใด มีการโฆษณาชวนเชื่อมากน้อยเพียงใด เปรียบเทียบข้อความในตอนนั้นกับข้อความในแบบเรียนอื่น

¹ Ibid.

3. ช้แนะให้นักเรียนได้เรียนที่จะตรวจสอบความจริงจากสิ่งให้นักเรียนได้อ่านและได้เห็น นักเรียนจะได้พบว่าเขามีโอกาสที่จะพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ไม่จริงเสมอไป วิธีหนึ่งก็คือให้นักเรียนใคร่จึกเปรียบเทียบข้อความที่ได้จากหนังสือประวัติศาสตร์กับหลักฐานคานอื่น ๆ

4. ใช้วิธีการสอนแบบอนุมาณ (Inductive Teaching) ในการสอนแบบนี้นักเรียนจะสามารถถึงความจริงต่าง ๆ จากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์และพัฒนาความคิดรวบยอดออกมาได้ ซึ่งในกรณีนี้ครูไม่สามารถที่จะสอนให้ข้อเท็จจริงหรือสรุปเป็นหลักการ (Generalization) ให้นักเรียนได้ในขณะที่นักเรียนกำลังเรียนอยู่

5. ใช้แบบฝึกหัดซึ่งนักเรียนได้ค้นคว้าหาความจริงหรือแสดงปัญหาออกมาได้โดยใช้วิธีวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ดังตัวอย่างคือ

5.1 แสดงหลักฐานต่าง ๆ จากแหล่งที่มาต่าง ๆ และพยายามให้นักเรียนได้สร้างชิ้นใหม่โดยให้คงเค้าความเดิม

5.2 ให้นักเรียนสร้างและเขียนประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ ได้เช่น "ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น"¹

วิธีการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ สามารถนำไปใช้ได้กับการสอนสังคมศึกษาในทุกระดับ แต่อย่างไรก็ตามวิธีนี้ขึ้นอยู่กับทักษะและความพร้อมของนักเรียนแต่ละคนซึ่งไม่เหมือนกัน ทักษะในวิธีการนี้จะพัฒนาไปอย่างช้า ๆ ตามความสามารถ ความสนใจและระดับวุฒิภาวะ ซึ่งในการพัฒนานี้จะต้องเริ่มต้นในชั้นประถมเลยทีเดียว โดยใช้วิธีการง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน และค่อยพัฒนาทักษะทางประวัติศาสตร์ที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้นในระดับมัธยมต้นหรือมัธยมปลาย ซึ่งวิธีการนี้จะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการคิดแบบสร้างสรรค์และวิเคราะห์วิจารณ์ อันจะช่วยเขานำวิธีการศึกษาเล่าเรียนนี้ไปใช้ประโยชน์ในการทำงานในชีวิตประจำวันได้

¹ Leonard H. Clark, Teaching Social Studies in Secondary Schools: A Handbook p. 185.

งานวิจัยเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ไทยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ดังต่อไปนี้

ปี พ.ศ. 2515 . พรเพ็ญ ชีระกุล¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนวิชาประวัติศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนกวิทยาศาสตร์โรงเรียนราษฎรในเขตนครหลวง" เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ศึกษาวิธีสอนลักษณะการใช้อุปกรณ์การสอนและวิธีวัดผลของครู ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู 18 คน นักเรียน 150 คน ในโรงเรียนราษฎร 5 แห่งในเขตนครหลวง ผลการวิจัยทางด้านวิธีสอนปรากฏว่า เหตุที่ครูชอบสอนวิชาประวัติศาสตร์เพราะ เป็นวิชาที่สัมพันธ์กับวิชาอื่นอย่างกว้างขวาง เหตุที่ไม่ชอบสอนเพราะขาดอุปกรณ์การสอน และถามักให้ส่วนมากวิธีการสอนโดยทั่วไปของครู คือการอธิบายบทเรียนตามหลักสูตรจากตำราหลายเล่มแล้วให้นักเรียนจด

ในปี พ.ศ. 2516 สิริวรรณ สุวรรณอาภา² ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาปัญหาสำคัญของการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเฉพาะในแง่ความเหมาะสมของหลักสูตร แบบเรียน วิธีสอน อุปกรณ์การสอนและการวัดผลซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยใ้แบบสอบถามซึ่งสร้างขึ้นเอง ตามครูจำนวน 57 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 480 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 โรงเรียน ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เชิง

¹พรเพ็ญ ชีระกุล, "การสอนวิชาประวัติศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนกวิทยาศาสตร์โรงเรียนราษฎรในเขตนครหลวง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515) (อัครสำเนา).

²สิริวรรณ สุวรรณอาภา, "ปัญหาการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517) (อัครสำเนา).

สถิติโดยหาการร้อยละ และหาค่าเฉลี่ยของคำตอบ ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนพบว่า วิธีสอนของครูส่วนใหญ่ยังไม่สู้ดีผล เพราะครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการบรรยายตามเนื้อหาวิชา แม่จะยกปัญหาหรือหัวข้อที่สำคัญ ๆ มาอธิบายเพิ่มเติม แต่นักเรียนก็ยังไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นมากเพียงพอ ทำให้นักเรียนยังขาดความคิดวิพากษ์วิจารณ์อยู่ ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าครูควรมีวิธีการสอนใหม่ ๆ และส่งเสริมกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนให้มากขึ้น และควรจัดให้มีการอบรมครูผู้สอนวิชานี้อย่างน้อย ๆ

ในปี พ.ศ. 2518 มาลี โทสกุล¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง "การเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ห้า" สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง "การเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ห้า" และหาประสิทธิภาพของบทเรียนตามมาตรฐานร้อยละ 90/90 การวิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้น ๆ คือ ตั้งจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของบทเรียน แล้วสร้างแบบทดสอบให้ครอบคลุมเนื้อหาตามที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ เพื่อนำไปทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนบทเรียนแบบโปรแกรม ขึ้นต่อไปจึงสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง "การเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ห้า" และนำบทเรียนไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่สี่ โดยทำการทดลองตามลำดับขั้นคือ ขั้นทดลอง 1 คน เป็นนักเรียนโรงเรียนวัดสุทธิวราราม ขั้นทดลองกลุ่มเล็ก นักเรียนโรงเรียนยานนาวาศรีวิทยาคุณ จำนวน 10 คน และขั้นทดลองภาคสนาม นักเรียนโรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย จำนวน 100 คน ต่อจากนั้นก็นำผลการเรียนมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนตามมาตรฐานร้อยละ 90/90

ผลการวิจัยปรากฏว่า บทเรียนแบบโปรแกรมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 94.94/90.10 และเมื่อนักเรียนเรียนบทเรียนแบบโปรแกรมที่สร้างขึ้นแล้วปรากฏว่ามีพัฒนาการ

¹มาลี โทสกุล, "การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง "การเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ห้า," สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518) (อัครสำเนา)

ในการเรียนเรื่อง "การเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ห้า" อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ในปี พ.ศ. 2519 ขนิษฐา เนื่องวิวัฒน์¹ ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการใช้วิธีสอน กิจกรรมและอุปกรณ์ในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาศึกษาชั้นสูง วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาปัญหาการใช้วิธีสอนการจัดกิจกรรมและการใช้อุปกรณ์ในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประกาศนียบัตรการศึกษาศึกษาชั้นสูง กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นอาจารย์ที่สอนวิชาประวัติศาสตร์ในระดับประกาศนียบัตรการศึกษาศึกษาชั้นสูง ปีการศึกษา 2518 ในวิทยาลัยครู 29 แห่ง จำนวน 195 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบบรรยายและนักศึกษายังขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนขาดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่าอาจารย์ที่สอนวิชาประวัติศาสตร์ควรจะได้ศึกษาถึงลักษณะของวิชาประวัติศาสตร์และวิธีการที่ใช้ในการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อจะได้พิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาวิชาซึ่งจะช่วยให้การสอนประวัติศาสตร์ได้ผลดีมากกว่าการใช้วิธีสอนแบบใดแบบหนึ่งแต่เพียงแบบเดียว นอกจากนั้นควรนำเทคโนโลยีใหม่ๆ ทางการสอนมาใช้ เพื่อฝึกให้นักศึกษารู้จักคิดวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ โดยให้เหตุผลและรู้จักศึกษาคนหาความรู้ด้วยตนเอง สนใจที่จะแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา

---

¹ ขนิษฐา เนื่องวิวัฒน์, "การศึกษากการใช้วิธีสอน กิจกรรมและอุปกรณ์ในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาศึกษาชั้นสูง," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2519) (อัคราเนา).

ในปี พ.ศ. 2520 อุดร ธิญญศรี¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระหว่างการใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนแบบปกติเรื่องเหตุการณ์สำคัญตั้งแต่ พ.ศ. 2411 - พ.ศ. 2468 ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระหว่างการใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนตามปกติ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการทดลองเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนเทศบาล 4 อำเภอเมืองจังหวัดลำปาง โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง 30 คน และกลุ่มบรรยาย 30 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปสูงกว่าการเรียนโดยการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปี พ.ศ. 2521 ชัยพร วงศ์วรรณ¹ ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์เรื่อง "เหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนตามปกติ" กลุ่มตัวอย่างประชากรได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2520 โรงเรียนพรจวงวิทยาคม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 128 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 64 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า บทเรียนโมดูลสามารถใช้กับนักเรียนให้เกิดการ

¹อุดร ธิญญศรี, "การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระหว่างการใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนแบบปกติเรื่องเหตุการณ์สำคัญตั้งแต่ พ.ศ. 2411 - พ.ศ. 2468," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520) (อัคราเนา).

²ชัยพร วงศ์วรรณ, "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521) (อัคราเนา).

เรียนรู้ได้ไม่ต่างจากการสอนตามปกติของครูและบทเรียนโมดูลมีข้อดีหลายประการ เช่น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง มีโอกาสเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วยผ่อนคลายครู และทำให้นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนโมดูล มีทัศนคติต่อวิชาประวัติศาสตร์สูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยการสอนตามปกติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งานวิจัยของนักการศึกษาในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ดังต่อไปนี้คือ

ในปี ค.ศ. 1961 เฟรด อาร์โนลด์ จอห์นสัน¹ (Fred Arnold Johnson) ได้ทำการวิจัยเรื่อง " Depth Versus Breadth in Teaching American History to High School Student " มีวัตถุประสงค์ 4 ประการคือ

1. เพื่อทดลองสอนแบบแนวลึก (Depth Teaching) กับแบบแนวกว้าง (Breadth Teaching) เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประวัติศาสตร์อเมริกันเมื่อจบบทเรียน
2. เพื่อตัดสินว่าการสอนแบบใดให้ผลการทางการเรียนมากกว่ากัน โดยการใช้ขอทดสอบความรู้ซึ่งใช้สอบหลังจากจบบทเรียนไปแล้ว 3 เดือน
3. เพื่อตัดสินว่าการสอนแบบแนวลึก (Depth Teaching) หรือแบบแนวกว้าง (Breadth Teaching) ที่ให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระยะสั้นและระยะยาวดีกว่ากัน
4. เพื่อเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนที่มีความสามารถเท่ากัน โดยการสอนแบบแนวลึก (Depth Teaching) และแบบแนวกว้าง (Breadth Teaching)

กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาเกรด 11 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมิชิแกน แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลองใช้วิธีสอนแบบอธิบายเนื้อหาวิชาแนวลึกเฉพาะเรื่องกับกลุ่มควบคุม แบ่งย่อยออกเป็นกลุ่มเล็กอีก 2 กลุ่ม โดยกลุ่มย่อยทั้งสองกลุ่มนี้ใช้วิธีสอนแบบอธิบายเนื้อหาแบบแนวกว้าง ผู้วิจัยได้กำหนดตัวคงที่ในการทดลองครั้งนี้คือ ครูผู้สอนและระยะเวลา

¹ Fred Arnold Johnson, " Depth Versus Breadth in Teaching History to High School Students, " Dissertation Abstracts International, Vol. 12, 8 (February, 1962) 2718-A - 2719-A.

ภายหลังจากการทดลองวิธีสอนทั้งสองแบบแล้ว ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบ

The Crary American History Test และ The California Test in Social and Related Sciences Advanced เพื่อวัดสัมฤทธิ์ผลของคนพบที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้คือ วิธีสอนทั้งสองแบบคือการสอนเนื้อหาแนวลึกเฉพาะเรื่องกับแนวกว้าง ไม่ปรากฏความแตกต่างในด้านสัมฤทธิ์ผลไม่ว่าจะเป็นในระยะสั้นภายหลังการทดลองหรือในระยะยาวภายหลังการทดลองซึ่งใช้แบบทดสอบดังกล่าววัดผลแล้ว ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ขอสังเกตว่าอาจจะเป็นไปได้ในข้อที่ว่าแบบทดสอบ The Crary American History Test และ The California Test in Social and Related Sciences Advanced นั้นมุ่งที่จะวัดความจำในด้านที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชามากกว่าการวัดผลในด้านอื่น ๆ ผู้วิจัยได้สรุปการวิจัยครั้งนี้ว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของอเมริกันนั้นสามารถใช้วิธีสอนทั้งสองแบบดังกล่าวได้โดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมฤทธิ์ผลในการสะสมความรู้ขอเท็จจริงในวิชาประวัติศาสตร์อเมริกันเลย

ในปีเดียวกันนั้น ไบรอน จี แมซเซียลาส¹ (Byron G. Massialas) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Description and Analysis of A Method of Teaching A High School Course in World History" การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาถึงวิธีสอนวิชาประวัติศาสตร์โลกในระดับชั้นมัธยมศึกษาและวิเคราะห์ถึงผลของการสอนในวิธีต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น วิธีสอนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 วิธีคือ วิธี A เป็นวิธีการเรียนการสอนแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) วิธีนี้เป็นกระบวนการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์ (Scientific - Inquiry) นักเรียนจะเป็นผู้ตั้งปัญหา ตั้งสมมติฐาน แก้ปัญหา รวมทั้งสามารถสรุปเหตุผลและอธิบายปัญหาต่าง ๆ ได้ ส่วนวิธี B นั้นเป็นการสอนแบบบรรยายเนื้อหาวิชาตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์อย่างละเอียด

¹ Byron G. Massialas, "Description and Analysis of a Method of Teaching a High School Course in World History," Dissertation Abstracts International Vol. 12, 6 (November, 1961) 1529 A - 1530 A.

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทดลองกับนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย
อินเดียนา ระหว่างภาคการศึกษาในปีการศึกษา 1960-1961 โดยกำหนดนักเรียน 4
ห้องเรียน ซึ่งกำลังเรียนวิชาประวัติศาสตร์โลก จำนวน 114 คน ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนทั้ง
4 ห้องนี้ออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มแรกใช้วิธีสอน A กลุ่มที่ 2 ใช้วิธีสอน B ซึ่งผู้วิจัย
ได้กำหนดเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ 2 วิธีการคือ วิธีการที่หนึ่ง วิเคราะห์ด้วยวิธีการทาง
สถิติแบบจับคู่ใน 2 กลุ่มโดยตัวแปร 5. ประการกับแบบสอบถามมาตรฐานวิชาสังคมศึกษา 2 ชุด
ชุดที่ 1 เป็นข้อทดสอบ Cooperative World History ซึ่งใช้วัดความรู้ในเนื้อหา
วิชา และชุดที่ 2 เป็นข้อทดสอบ S.T.E.P Social Studies Test ซึ่งใช้วัดความ
สามารถในการเชิงวิเคราะห์ของนักเรียน วิธีการที่ 2 คือการบันทึกเหตุการณ์ประจำวันของ
นักเรียนโดยผู้วิจัยเอง รวมทั้งบันทึกเสียงการอภิปรายและถกเถียงปัญหาของนักเรียนใน
ชั่วโมงเรียน แล้วนำมาวิเคราะห์ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล (Critical Thinking)
ด้วยเกณฑ์ 10 ประการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

ผู้วิจัยได้สรุปผลการพิจารณาคะแนนสัมฤทธิ์ผลในวิชานี้ไว้ว่า

1. จากคะแนนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนพบว่า นักเรียนกลุ่ม A และกลุ่ม B
มีความสามารถในการเรียนรู้ข้อเท็จจริงได้เท่าเทียมกัน
2. นักเรียนกลุ่ม B มีความสามารถในการทำข้อทดสอบ S.T.E.P Social
Studies ได้เท่ากับนักเรียนกลุ่ม A.
3. แบบสอบถามมาตรฐานไม่สามารถจำแนกและวัดทักษะทางด้านการใช้ความคิด
อย่างมีเหตุผล (Critical Thinking) ได้
4. นักเรียนกลุ่ม A มีความสัมพันธ์ระหว่างทักษะ ความสามารถและทัศนคติ
เกี่ยวกับแบบแผนของความคิดสร้างสรรค์สูง
5. ผลการวิจัยพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างนักเรียนในกลุ่ม
A ในเรื่องความสามารถในการคิดอย่างมีอิสระ (Independent Thinking)
6. นักเรียนกลุ่ม A มีพัฒนาการก้าวหน้าในการเรียนรู้แบบสืบสอบตลอดเวลา
ที่ทำการวิจัย

7. ถึงแม้ว่าจะมีสมมติฐานและข้อสรุปบางข้อที่นำมาใช้กับนักเรียน แต่ก็ไม่มี ความจำเป็นที่จะนำสมมติฐานและข้อสรุปเหล่านี้มาศึกษา
8. ปัญหาต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิจัย ทำให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น โต้เถียงและเป็นการเพิ่มความสนใจเรื่องราวในสังคม
9. นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันจะแสดงแนวความคิดและข้อสรุปที่คล้ายคลึงกัน ในบทเรียนที่กำหนดให้
10. ลักษณะการอภิปรายของนักเรียนกลุ่ม A ซึ่งจัดอภิปรายแสดงความคิดเห็น อย่างอิสระ ทำให้เกิดปฏิกริยารวมและผลสะท้อนอย่างกว้างขวาง
11. การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับวิธีการแบบกว้าง ๆ ของการคิดอย่างมีเหตุผลใน บางโอกาส ทำให้นักเรียนมีความสนใจอย่างสม่ำเสมอ

ในปี ค.ศ. 1971 ฮาโรลด์ พี โรส¹ (Harold P. Rose) ได้ทำการ วิจัยเรื่อง " The Relationship between Methods Used to Teach American History and Changes in Attitudes and Achievement." วัตถุประสงค์ของการ วิจัยเพื่อต้องการศึกษาว่าวิธีสอนแบบสืบสอบ (Inquiry Method) จะทำให้นักเรียน มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนในด้านการพัฒนาทักษะการนำความรู้ ไปใช้สูงกว่าวิธีสอนแบบเดิม (Traditional Method of Teaching) นอกจากนี้ยังมีสมมติฐานที่ต้องการจะ ตรวจสอบอีก 10 ข้อ ซึ่ง 1 ใน 10 ข้อนี้เป็นการทดสอบทัศนคติ การทดลองครั้งนี้เป็น การทดสอบสมมติฐานซึ่งมีตัวแปรเกี่ยวกับเพศ (Sex) และระดับเชาวน์ปัญญา (I.Q) กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาเกรด 11 เมืองซานดิเอโก จำนวนนักเรียน 492 คน ครู 9 คน เป็นโรงเรียนที่ต่างกันทั้งขนาดและฐานะทาง เศรษฐกิจของนักเรียน มีห้องเรียนทั้งหมด 14 ห้องเรียน ซึ่งสอนแบบเดิม

¹ Harold P. Rose, "The Relationship between Methods Used to Teach American History and Changes in Attitude and Achievement," Dissertation Abstracts International, Vol 31, 12(June, 1971) 6374 A-6375 A.

(Traditional Method) . และอีก 14 ห้องใช้วิธีสอนแบบสืบสอบ (Inquiry Method) ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบสืบสอบ (Inquiry Method) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีพอ ๆ กับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบเดิม (Traditional Method) .
2. เมื่อทดลองสอนโดยแยกกลุ่มผู้เรียนตามความสามารถผลปรากฏว่า ผู้เรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสอบและวิธีสอนแบบเดิมมีผลสัมฤทธิ์ทางเรียนไม่แตกต่างกัน
3. เมื่อแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยชายและหญิงแล้วพบว่าวิธีสอนแบบสืบสอบ (Inquiry Method) ให้ผลน้อยในกลุ่มนักเรียนชายที่มีความสามารถปานกลางและนักเรียนหญิงที่มีระดับความสามารถต่ำ
4. ผลคะแนนจากแบบสอบถามวัดทัศนคติพบว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติระหว่างการทดสอบก่อนและหลังการทดลองของวิธีสอนทั้งสองวิธีนี้มีค่าใกล้เคียงกัน

ในปี ค.ศ. 1977 โรเบิร์ต ฟิลลิป กรีน¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง " A Classroom Adaptation of Historical Method." มีวัตถุประสงค์เพื่อบรรยายวิธีการทางประวัติศาสตร์และการนำวิธีนี้มาคิดแปลงใช้ในการเรียนการสอน แล้วนำมาเปรียบเทียบกับวิธีการที่นักการศึกษาคนอื่นได้ทำไว้ อาทิเช่น จอห์น ดิวอี้ (John Dewey), เจอโรม บรุนเนอร์ (Jerome Bruner) และโรเบิร์ต กานเย (Robert Gagne) ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ทั้งการวิเคราะห์เชิงบรรยาย

¹ Robert Phillip Green, "A Classroom Adaptation of Historical Method," Dissertation Abstracts International Vol. 39, 7 (January, 1977) pp.4173 -A - 4174 - A.

(Descriptive Analysis) และการวัดประเมินผลทางด้านสถิติ

วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการที่อธิบายถึงปัญหาโดยอาศัยวิธีวิเคราะห์ การสังเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อที่จะอธิบายปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพราะประวัติศาสตร์เป็นความสัมพันธ์ระหว่างนักประวัติศาสตร์กับ "ข้อเท็จจริง" โดยที่นักประวัติศาสตร์ได้นำความรู้อธิบายของเขาที่ความเหตุการณ์ในอดีต กระบวนการที่จะ อธิบายปัญหาต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์สามารถนำมาดัดแปลงใช้ในห้องเรียนได้โดยการฝึก ให้ให้นักเรียนอ่าน เขียนและคิด โดยผู้วิจัยได้กำหนดปัญหาชื่อ "ลักษณะของสังคมอเมริกัน สมัยอาณานิคมเป็นอย่างไร" และได้จัดเตรียมวัสดุประกอบการสอนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องไว้สำหรับ นักเรียน แล้วให้นักเรียนปฏิบัติดังนี้ คือ อ่าน วิเคราะห์ และประเมินผลการตีความ ที่ได้โดยใช้แบบแนะนำทางด้าน การอ่านและแบบแนะนำทางด้าน การประเมินผล ซึ่งนักเรียน จะต้องสังเคราะห์หลักฐานต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้ เหล่านั้นออกมาในรูปของการตีความปัญหา และจะต้องนำเสนอการตีความที่ได้มานั้นในรูปของรายงาน ดังนั้นวิธีการนี้จึงทำให้นักเรียน ได้ฝึกทักษะการอ่าน การคิด และการเขียน ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ 1. กำหนดปัญหา (Define a problem) 2. รวบรวมหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Collect relevant materials) 3. วิเคราะห์และประเมินผลหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาอย่างถูกต้องและ เหมาะสมที่สุด (Analyze and evaluate those materials) 4. ตีความ หลักฐานข้อมูลที่ได้มา (Form an interpretation from the credible evidence)

แบบของงานวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ วิเคราะห์วิธีการทางประวัติศาสตร์และประเมินผลด้วยวิธีการทางสถิติ กลุ่มตัวอย่างประชากรคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนวิชาประวัติศาสตร์อเมริกันในรัฐเวอร์จิเนีย การวิเคราะห์วิธีการทางประวัติศาสตร์มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะชี้ให้เห็นถึงการตอบสนองของนักเรียนที่มีต่อบทเรียน และเสนอแนะสิ่งต่าง ๆ เพื่อจะปรับปรุง ส่วนการวัดผลทางสถิติจัดทำโดยใช้แบบสอบ ก่อนการทดลอง (Pre - test) และแบบทดสอบหลังการทดลอง (Post - test) โดยการเขียนรายงาน ซึ่งใช้เกณฑ์ของของ Kendall's จากการวิเคราะห์ความแตกต่าง

ของมัชฌิมเลขคณิตด้วยค่าที่ (t) พบว่าคะแนนทดสอบก่อนการทดลอง (Pre-test)
กับคะแนนทดสอบหลังการทดลอง (Post - test) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ
.05 แสดงว่านักเรียนได้พัฒนาทักษะการอ่าน การคิดและการเขียนมากขึ้น ในระยะ
เวลาการเรียนในภาคนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย